

Journal of Social Sciences of Mus Alparslan University

anemon

Derginin ana sayfası: <http://dergipark.gov.tr/anemon>

Araştırma Makalesi • Research Article

Türkiye’de Muhafazakârlık Algısı Üzerine Bir Araştırma *A Study on Perception of Conservatism in Turkey*

Şükrü Türköz*, Elif Nagihan Türköz**

Öz: Türkiye’de muhafazakârlık algısına ilişkin çalışmalar muhafazakârlığın siyasal, toplumsal ve özellikle dini boyutu perspektifinden konuyu ele almıştır. Özellikle son yıllarda Türkiye’de muhafazakârlık algısı üzerine yapılan sınırlı sayıda saha araştırması bulunmaktadır. Çalışmanın temel amacı mevcut literatüre güncel verilere dayalı bir araştırma ile katkıda bulunmak olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Konya ili özelinde muhafazakârlık algısını tespit etmek amacıyla geliştirilen ölçek, Türkiye genelinde uygulanacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Araştırma için Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulundan onay alındıktan (2021/07-06) sonra veri toplama aşamasına geçilmiştir. Araştırma kapsamında Türkiye genelinde 737 kişiden veri toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS-24 istatistik analiz programı aracılığıyla analize tabi tutulmuştur. Uygulanan faktör analizi sonucunda; Değişime kapalılık, Milliyetçi ideoloji ve Dindarlık başlıklarından oluşan toplamda üç alt boyut tespit edilmiştir. Faktörler ve değişkenler arasındaki ilişki, t-testi ve ANOVA analizlerinden elde edilen bulgular çerçevesinde yorumlanmıştır. Bu bağlamda, araştırma bulgularından elde edilen sonuca göre Türkiye’de genel olarak bireylerin muhafazakârlık algısının olumsuz bir anlam taşımadığı ifade edilebilir. Bununla beraber siyasal kimlik değişkeninin katılımcıların muhafazakârlık algısı üzerinde önemli oranda farklılaşmaya neden olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yaş grupları (kuşaklar) arasında da muhafazakârlık algısına dair belirgin farklılıklar mevcuttur.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Muhafazakârlık, Muhafazakâr İdeoloji, Türkiye’de Muhafazakârlık Algısı, Siyasal Kimlik.

Abstract: Studies on the perception of conservatism in Turkey have addressed the issue from the perspective of the political, social and especially religious dimension of the conservatism. A limited number of field studies have been conducted on the perception of conservatism in Turkey, especially in recent years. The main claim of the study was to contribute to literature with a research based on current data. For this purpose, the scale developed to determine the perception of conservatism in Konya was adapted. Data were collected for the research after the approval of the Niğde Ömer Halisdemir University Ethics Committee (2021/07-06). Within this research, data were collected from 737 people across Turkey. The collected data were interpreted through the SPSS-24 statistical analysis program. As a result of the factor analysis, a total of three sub-dimensions were found: Inability to change, Nationalist ideology and Religiosity. The relationship between factors and variables was interpreted within the framework of the findings obtained from the t-Test and ANOVA analysis. According to the findings, Turkish

* Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Zübeyde Hanım Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
ORCID: 0000-0001-6185-3785, sukruturkoz@gmail.com (Sorumlu yazar)

** Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
ORCID: 0000-0002-0537-1041, ealtunten@hotmail.com

Cite as/ Atıf: Türköz, Ş. & Türköz, E.N. (2022). Türkiye’de muhafazakârlık algısı üzerine bir araştırma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 1135-1148. <http://dx.doi.org/10.18506/anemon.1127347>

Received/Geliş: 07 Jun/Haziran 2022

Accepted/Kabul: 29 November/Kasım 2022

Published/Yayın: 30 December/Aralık 2022

people did not have a negative perception towards conservatism. Also, it was determined that the political identity variable caused a significant differentiation on the participants' perception of conservatism.

Keywords: Turkey, Conservatism, Conservative Ideology, Conservatism Perception in Turkey, Political Identity.

Giriş

Muhafazakârlığı ele alan çalışmalarda öncelikle; muhafazakârlığın siyasi bir ideoloji olarak ortaya çıkışı 19. yüzyıl gibi yakın bir tarihi döneme tekabül etmekle birlikte, muhafazakâr tavrın insanlık tarihiyle eş zamanlı olduğu ifade edilir. Muhafazakârlığın ne olduğuna yönelik tartışmalar da genellikle onun algılanma biçimi ve gerçekliği arasındaki farkın temeline oturur. Bu anlamda muhafazakârlık algısı özellikle Batı düşünsel ve felsefi geleneğinin dışında kalan toplumlarda farklı nitelikler göstermektedir. Türkiye’de son yirmi yıllık süreçte muhafazakâr siyasetin güçlenmesi ve iktidar konumuna gelmesiyle birlikte muhafazakârlık tartışmaları gündemden düşmemiştir. Muhafazakârlık konusuna ilişkin tartışmalar ayrıca, onun siyasal alandaki mevcudiyeti, sosyal yaşamdaki varlığı ve dini boyutu temelinde ele alınmıştır. Söz konusu tartışmaların akademik boyutta ele alınması ise literatüre önemli katkılarda bulunmuştur.¹ Son yıllarda Türkiye’de muhafazakarlık kavramı ekseninde yayınlanan akademik çalışmaların sayısındaki artışa rağmen “Türkiye’de muhafazakarlık algısı” özelinde ortaya konulan yayınlar bakımından benzer bir artıştan söz edilemez. Bu çalışma, bahse konu tespitten hareketle, Türkiye’de muhafazakârlık algısının belirli boyutlarıyla tespit ve analiz edilebilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda; Türkiye’de muhafazakârlık algısının siyasal kimlik ve yaş grupları (kuşak)² farkı bağlamında ortaya konulması da temel hedeflerden birisi olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan saha araştırması formu Türkiye genelinde sosyal ağlar üzerinden ulaşılan katılımcılara uygulanmıştır. Elde edilen veriler ışığında siyasal bir kimlik olarak muhafazakârlığın algılanma biçimine ilişkin bulguların yorumlanması ile çalışma tamamlanmıştır.

Muhafazakârlık Üzerine

Muhafazakârlığı ele alan çalışmalarda muhafazakârlığın ne olduğuna ilişkin çeşitli yaklaşımların olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda muhafazakârlık üzerine çalışan önemli isimlerden söz etmek mümkün. Bu isimlerden Suvanto’ya (1997: 2) göre, “muhafazakârlığın en çok bilinen anlamlarından ilki genel olarak eskiyi korumak ve değişime karşı olmaktır.” Muhafazakârlığın ikinci anlamı daha çok siyasi alana ilişkindir. Bu anlamında muhafazakârlık sağ-kanat ideolojileri işaret eden bir boyuta sahiptir. Ayrıca muhafazakârlık “geleneksel değerleri koruyucu, devrimci düşüncelere, reformlara ve modernizasyonları savunanlara karşı olanı” ifade etmektedir (1997: 2).

Fransız devrimi muhafazakârlığın bir ideoloji olarak ortaya çıkışına neden olmuştur. Muhafazakârlar, devrim gibi ani ve sert değişimler karşısında ihtiyatlı değişimin taraftarı olmuşlardır. Bu nedenle Fransız devriminin yıkıcı boyutu muhafazakârlar tarafından eleştirilmiştir. Kilisenin ve aristokratik rejimin tehlikeye girdiğini düşünen kesimlerin devrime karşı reaksiyon olarak geliştirmiş oldukları fikirler muhafazakâr ideolojinin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Burke, 2016; Oakeshott, 2004; Nisbet, 2007). Özipek’e (2004: 6) göre: “Muhafazakârlık, Aydınlanmaya, onun akıl anlayışına, bu aklın

¹ Türkiye’de muhafazakârlık kapsamındaki yapılan ve öne çıkan araştırmalardan bazıları şu şekilde sıralanabilir; öncelikle Binnaz Toprak’ın “Türkiye’de Farklı Olmak” (2009) isimli araştırması, dindarlık ve muhafazakârlık ekseninde ötekileştirildiği düşünülen insanlar üzerinde yapılmış bir araştırmadır. Bununla birlikte Hakan Yılmaz; 2006 ve 2012 yıllarında “Türkiye’de muhafazakârlık” adlı çalışmaları yapmıştır. M. Hakkı Akın ve arkadaşlarının ise 2013 yılında tamamlanan “Konya’nın Muhafazakârlık Algısı Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma” başlıklı bir araştırmaları bulunmaktadır. Yaşar Suveren’in (2014) “Türkiye’deki sağ-muhafazakâr siyasetçilerin toplumsal ve kültürel eksenli muhafazakârlık algıları üzerine: bir alan çalışmasından notlar” başlıklı araştırması ile Faruk Karaarslan’ın (2016) “15 Temmuz Darbe Girişimi ve Muhafazakarlığın Türkiye Bağlamı-Türkiye’de Muhafazakarlığı Yeniden Düşünmek” başlıklı makalesi, Türkiye’de muhafazakârlık algısının belirli olgular çerçevesinde değerlendirildiği güncel çalışmalar olarak zikredilebilir.

² Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda genellikle kullanılan bir sınıflandırmaya göre “1946-64 doğumlular “Baby Boomers” ya da “Bebek Patlaması Kuşağı”, 1965-79 doğumlular “X kuşağı”, 1980-99 doğumlular “Y kuşağı”, 2000 ve sonraki yıllarda doğanlar ise “Z kuşağı” olarak adlandırılmaktadır” (Crumpacker & Crumpacker, 2007, s. 351). Ancak biz çalışmamızda kuşakları üç ana kategori etrafında ele alacağız ve X, Y ve Z Kuşağı arasında bir farklılık olup olmadığını inceleyeceğiz.

ürünü olan siyasi projelere ve bu siyasi projeler doğrultusunda toplumun dönüştürülmesine ilişkin öneri ve uygulamalara muhalif olarak ortaya çıkan, rasyonalist sınırlamayı ve toplumu bu tür devrimci dönüşüm proje(cil)erinden korumayı amaçlayan yazar, düşünür ve siyasetçilerin eleştirilerinin biçimlendirdiği bir siyasi felsefeyi, bir düşünce geleneğini ve zaman içinde onlardan türetilen bir siyasi ideolojiyi ifade etmektedir”. Muhafazakârlığı bir itikat ya da doktrin olarak değil bir mizaç olarak tanımlayan ve muhafazakâr olmanın belli tür seçimleri yapmaya eğilim göstermek olduğunu belirten Oakeshott’a (2004: 55) göre;

“Muhafazakâr olmak, aşına olunanı bilinmeyene, denenmiş denememiş, gerçeği gizeme, fiili olanı olası olana, sınırlıyı sınırlanmamışa, yakını uzağa, kâfiyi çok bol olana, elverişliyi mükemmele ve şu anki gülüşü hayali neşeye tercih etmektir. Aşına olunan ilişki ve sadakatler, daha karlı bağlılıkların cazibesine tercih edilecektir; kazanmak ve genişlemek, tutmak, yetiştirmek ve zevk almaktan daha az önemli olacaktır; kaybın kederi, yeniliğin veya vaat edilenin heyecanından daha şiddetli olacaktır. Muhafazakâr olmak kendi şahsına dayanmak, kendi araçlarının seviyesinde yaşamak ve kendisine ve kendi şartlarına benzer daha büyük tekâmül isteğiyle tatmin olmaktır” (2004: 56-57).

Beneton’a (2011) göre ise; muhafazakârlık modern zamanlarda doğmuş ve ona karşı ortaya çıkmış entelektüel (ve siyasal) bir harekettir. Temelde anti-modern olan muhafazakâr doktrin, Avrupa uluslarının geleneksel toplumsal ve siyasal düzenini savunmak için oluşmuştur ve bu yüzden saf muhafazakârlığı gelenekçilik olarak tanımlamak mümkündür. Muhafazakâr düşünce tarihe kökten bir bağlılık içerir. Muhafazakâr doktrin karşı-devrimci doğmuştur. Muhafazakârlar devrim uygulamalarını mahkûm etmişlerdir ve devrimin öne sürmüş olduğu ilkeleri daha en başından reddetmişlerdir. Muhafazakâr düşünce *Aydınlanmaya, İnsan Haklarına* daha genelde modern siyaset projesine karşı çıkmıştır (Beneton, 2011: 10-11). Diğer taraftan muhafazakâr düşüncenin ana omurgasını oluşturan bazı ilkelerden söz etmek mümkün. Bu ilkeler; kurucu akla karşı önyargılar, tarih, gelenek, organik toplum düşüncesi ve ihtiyatlı değişim anlayışı, aile, mülkiyet, din ve otorite olarak sıralanabilir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında muhafazakârlık algısının alan araştırması verilerini açıklarken bu ilkelere referans gösterilmesi önemli bulunmuştur.

Muhafazakârlığın Türkiye’de ortaya çıkışı ve gelişimi ise modernleşme tecrübesiyle yakından ilişkilidir. Türkiye’de muhafazakârlık, modernleşme serüveninin kıta Avrupası aydınlanmasında temellerini bulan Fransız tipi modernleşme çizgisine dayanmasından kaynaklı radikal değişime bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu batı tipi bir muhafazakâr reaksiyonun radikal değişim ve dönüşme tepki göstermesi ile benzerdir. Çiğdem (2006: 16) Devrim ile Cumhuriyet arasında bir karşıtlıklar paralelliği olduğunu belirtir: “Kral ve aristokrasi için padişah ve saray, kilise ve ruhban sınıfı için şeyhülislam, hilafet ve ulema, *ancien regime* için de Osmanlı nizamı”. Diğer taraftan Türkiye’de muhafazakârlık adına oluşmuş ciddi bir siyasi fikir geleneğinin olmadığı (Yılmaz, 2004: 26) ve bu durumun muhafazakârlık için de oldukça geçerli olduğu vurgusu vardır. Yılmaz’a (2004: 26) göre muhafazakârlık “yeni rejimin ötekisini teşkil etmiş” bu durum çok partili demokratik hayata geçilmesiyle yumuşamışsa da ortadan kalkmamıştır.

Türkiye’de muhafazakârlık Batı siyasi düşüncesinden farklı bir seyir izlemiştir. Bu durum, muhafazakârlığın Türkiye’de felsefi bir temelden yoksun olmasının yanında muhafazakârlık algısındaki farklılaşmaya da vurgu yapılmasını gerekli kılar. Türkiye’de muhafazakârlık din ile doğrudan bir ilişkisi olduğu temelinde bir algılanma biçimine sahiptir. Bu bakımdan muhafazakâr birey, “dini hassasiyetlere sahip insan” algısıyla genel bir kanıya karşılık gelmektedir. Muhafazakâr düşünce geleneğinde din toplumu birleştiren ve toplumda düzeni sağlayan bir unsur olarak önem taşımaktadır. Ancak Türkiye özelinde muhafazakâr düşüncenin temel ögesi olarak din ön plana çıkmaktadır. Türkiye’de muhafazakâr reaksiyonun kırılma anı olarak cumhuriyet dönemi siyasi ve toplumsal gelişmelerinin bu algılamada etkisi büyüktür. Cumhuriyet döneminde hayata geçirilen dini reformlara muhafazakârların vermiş olduğu tepki bu algılamının çıkış noktasını oluşturmuştur denilebilir.

Türkiye’de muhafazakâr düşünce kültürel bir muhafazakârlık olma niteliği ile ön plana çıkar. Cumhuriyet döneminde, muhafazakârların yeni rejimle herhangi bir sorununun olmaması bu duruma neden olan önemli etmenlerden biridir. Rejime olan bağlılığın yanında, Türkiye’de muhafazakârlığın

felsefi altyapısının yetersizliği, resmî ideolojinin tutumları gibi faktörler siyasal olmayan, kültürel ve ılımlı bir muhafazakârlığın var olabilmesine imkân tanımıştır. Bununla birlikte merkez-çevre dikotomisinin Türkiye siyasetindeki belirleyici rolü ve muhafazakârlığın bu bağlamda oluşum göstermesi de önemli bir noktadır. Türkiye’de muhafazakâr siyaset genel itibariyle merkeze karşı çevrenin temsilini üstlenmiştir ve bu bakımdan Batı’dan farklı olarak muhafazakârlık aristokratik bir temelden yoksundur. Bu durum Türkiye’de muhafazakârlığın dayanmış olduğu toplumsal temel açısından Batı’dan farklılaştığını göstermektedir.

Türkiye’de siyasal düşünce akımları ve siyasal söylemler tartışılırken muhafazakârlık kavramına pek az başvurulduğunu belirten Mert (2006: 314), sağ siyasetin daha çok Milliyetçilik ve İslamcılık çerçevesinde tartışma konusu olduğunu vurgular. Ancak Mert’e (2006: 314) göre “sağ siyasetlerin zeminini belirleyen, çok partili hayata geçiş sürecinde gelişen merkez sağ siyaset alanı ve bu alanda gelişme ve siyasete tercüme imkânı bulan muhafazakâr düşüncedir”. Muhafazakârlık Türkiye’de sağ siyasal kültürde yer edinmiştir. Bu bakımdan “Demokrat Parti (DP), Adalet Partisi (AP), Milli Selamet Partisi (MSP), Anavatan Partisi (ANAP), Refah Partisi (RP) ve Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), farklı dönemlerde muhafazakâr kesimin desteğini almış siyasal partiler” (Akın vd., 2013: 3) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de muhafazakârlığın klasik muhafazakârlıktan farklı olarak, değişime karşı ihtiyatlı olma, statükonun korunması gibi özelliklere sahip olmadığı da vurgulanması gereken noktalardan biridir. Değişim konusunda Türkiye’de muhafazakârlığın öncü ve savunucu bir rol üstlenmesi bu farklılığın temel nedenidir. Bu bağlamda devrimin ani, hızlı ve aşırı uygulamalarına karşı dinin, geleneğin ve ailenin korunması talebi Türkiye’de muhafazakârların muhafaza etmek istediği asli unsurlar olarak açıklanabilir. 1980 sonrası dünyada hâkim olan yeni sağ politikaların Türkiye’de muhafazakâr siyasetlerce temsili değişim-muhafaza talebinin niteliğini anlama noktasında önem taşımaktadır. Ekonomik açıdan liberalizm taraftarı toplumsal olarak ise bazı muhafazakâr taleplerin içselleştirildiği bir politik çerçeve bu döneme damgasını vurmuştur.

Yöntem

Türkiye’de yaşayan bireylerin muhafazakârlık algılarını belli açılardan tespit edebilmeyi amaçlayan bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli türünde planlanmıştır. Araştırmanın evreni Türkiye’de yaşayan 18 yaşını doldurmuş ve hazırlanan ölçeğe katılmaya istekli tüm bireyler olarak belirlenmiştir. Örneklem ise kolayda örneklem yöntemiyle ulaşılan 476’sı kadın ve 261’i erkek olmak üzere toplam 737 katılımcıdan oluşmaktadır. Kolayda örneklem tekniği, evren içerisinden seçilecek deneklerin araştırmacı tarafından belirlendiği tesadüfi olmayan örneklem yöntemidir. Bu yöntemde veriler, evren içerisinden en kolay, hızlı ve ekonomik şekilde toplanır (Coşkun vd. 2017: 148). Kolayda örneklem tekniği özellikle siyaset sosyolojisi alanında yapılan saha araştırmalarında araştırmacılar tarafından yaygın olarak tercih edilmektedir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak ilgili literatür taranarak hazırlanan bilgi ve anket formunun yanında muhafazakarlık algısını ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek esas alınmıştır. Bilgi formu katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek üzere hazırlanan soruları içeren 7 maddeden ibarettir. Akın vd. (2013: 156) tarafından Konya ili özelinde “Muhafazakârlığın hangi özellikler ile algılandığının tespit edilmesi amacıyla hazırlanan” ve 17 ifadeden oluşan ölçek gözden geçirilerek yeniden düzenlenmiştir. Bu kapsamda söz konusu ölçekten dört ifade (Gelenekseldir, Geleneksel Değerlerini Yaşatır, Cemaatçidir, Köylüdür) çıkarılmış, bu ifadelerin yerine beş yeni ifade (Otorite Yanlısıdır, Devletçidir, Tarihini Önemser, Modernleşme Karşıtıdır, Teknoloji Karşıtıdır) eklenerek toplamda 18 ifadeden oluşan bir ölçek oluşturulmuştur. Hazırlanan ölçek aracılığıyla Türkiye’de muhafazakârlık algısının siyasal kimlik, yaş grupları (kuşaklar), eğitim seviyesi, aylık gelir gibi değişkenlere göre taşınması muhtemel farklılıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ölçeğin madde ifadeleri 5’li Likert (1-Kesinlikle Katılmıyorum, 5-Kesinlikle katılıyorum) şeklinde derecelendirilmiştir.

Araştırma için Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulundan onay alındıktan (Karar no: 2021/07-06) sonra veri toplama aşamasına geçilmiştir. Veriler 2021 yılının mayıs ve haziran aylarında elektronik (Whatsapp, Twitter, e-posta vb.) ortamlar kanalıyla elde edilmiştir. 2020 yılının mart ayından

İtibaren Türkiye genelinde etkili olmaya başlayan coronavirus (Covid-19) salgınının etkilerinin devam ettiği bir dönemde, salgın kapsamında kamu otoriteleri tarafından uygulamaya konulan kısıtlayıcı tedbirler araştırma verilerinin toplanması için böyle bir yöntemin tercih edilmesini zorunlu kılmıştır. Bu bakımdan araştırma kapsamında yalnızca elektronik ortamlar kanalıyla veri toplanmış olması bu çalışmanın başat sınırlılığını oluşturmaktadır. Dolayısıyla çalışma, elde edilen verilerden hareketle Türkiye'deki muhafazakârlık algısına dair mutlak tespitlerde bulunma iddiası taşımamaktadır. Çalışma kapsamında ortaya konulan analizlerin, salgın etkileri dolayısıyla ülke genelinde sokağa çıkma yasaklarının halen uygulandığı bir dönemde, internet tabanlı sosyal ağ kanalları üzerinden ulaşılabilen sınırlı sayıda bir örnekleme dayandığı göz önünde bulundurulmalıdır. Yine de elde edilen bu sınırlı verilerin katılımcıların muhafazakârlık algısını belirli açılardan yorumlamaya müsait olduğu ifade edilmelidir. Araştırma kapsamında toplanan veriler SPSS-24 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Betimleyici istatistiklerin yanında Muhafazakârlık algılarına dair ifadelerin yer aldığı 18 maddeden oluşan ölçeğe faktör analizi uygulanmıştır. Ayrıca verilerin dağılım şeklinin tespiti için Kolmogorov Smirnov normallik testi yapılmıştır. Test sonucunda basıklık ve çarpıklık değerlerinin (-1,5) ile (+1,5) arasında çıkması nedeniyle verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir. Faktör analizi sonucunda tespit edilen alt boyutlar (faktörler) ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiler t-Testi ve Tek yönlü varyans (ANOVA) analizleri vasıtasıyla yorumlanmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Katılımcılara ait bazı demografik verilerin frekans dağılımları

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Kadın	476	64,6
Erkek	261	35,4
Toplam	737	100,0
Yaş Grupları	Sayı	Yüzde
Z Kuşağı (21 yaş altı)	330	44,8
Y Kuşağı (21-41 yaş)	288	39,1
X Kuşağı (42-55 yaş)	119	16,1
Toplam	737	100,0
Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde
İlköğretim	42	5,7
Lise	90	12,3
Üniversite	489	66,8
Y.Lisans/Doktora	111	15,2
Toplam	732	100,0
Aylık Gelir	Sayı	Yüzde
3000 TL Altı	346	54,4
3000-5000 TL arası	131	20,6
5000-7500 TL arası	95	14,9
7500-10000 TL arası	35	5,5
10000 TL Üstü	29	4,6
Toplam	636	100,0
Hayatınızda en uzun süre nerede yaşadınız?	Sayı	Yüzde
Büyükşehir	288	39,2
İl	240	32,7
İlçe	119	16,2

Kasaba/Köy	87	11,9
Toplam	734	100,0
Hayatınızda en uzun süre yaşadığınız coğrafi bölge neresidir?		
	Sayı	Yüzde
Akdeniz	224	30,6
Karadeniz	36	4,9
Marmara	98	13,4
İç Anadolu	276	37,7
Ege	34	4,6
Doğu Anadolu	31	4,2
Güneydoğu Anadolu	33	4,5
Toplam	732	100,0
Görüşünüze en yakın siyasal kimlik hangisidir?		
	Sayı	Yüzde
Muhafazakâr	135	19,9
Milliyetçi	179	26,4
Atatürkçü	164	24,2
İslamcı	103	15,2
Sosyal Demokrat	57	8,4
Diğer	39	5,8
Toplam	677	100,0

Türkiye'nin farklı bölge ve şehirlerinde yaşayan ve 18 yaşını tamamlamış bireylerden toplanan verilere göre ankete 476 kadın (%64,6), 271 erkek (%35,4) olmak üzere toplam 737 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaş gruplarına (kuşaklar) göre dağılımına bakıldığında %44,8'inin Z kuşağına (21 yaş altı), %39,1'inin Y kuşağına (21-41 yaş), %16,1'inin ise X kuşağına (42-55 yaş) dâhil olduğu görülmektedir. Bu anlamda katılımcılar büyük oranda (%83,9) 41 yaş ve altındaki bireylerden oluşmaktadır. Eğitim durumu açısından katılımcıların %66,8'inin üniversite eğitimi aldığı, %15,2'sinin lisansüstü öğrenim gördüğü, %12,3'ünün lise mezunu görülmektedir. Katılımcılardan sadece %5,7'sinin ilköğretim (ilkokul + ortaokul) mezunu olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların %54,4'ü alt gelir seviyesinde (3000 tl altı), %20,6'sı ise orta-alt gelir (3000-5000 TL arası) seviyesinde aylık gelire sahip olduğunu beyan etmiştir. Orta gelir (5000-7500 TL arası) seviyesindekilerin oranı %14,9 iken orta-üst ve üst gelir (7500 TL ve 10 bin TL üzeri) seviyesindekilerin oranı toplamda %10,1 olarak tespit edilmiştir.

Katılımcıların %39,2'si hayatının en uzun dönemini büyükşehirlerde geçirdiğini beyan ederken, aynı seçeneği il olarak işaretleyenlerin oranı %32,7'dir. Bu orana ilçe merkezleri de (%16,2) dahil edildiğinde örneklemin yaklaşık olarak 89'luk bölümü yaşamını daha çok şehir hayatı içerisinde sürdürmüştür. Kasaba ve köylerde yaşam sürenlerin oranı ise yalnızca %11,9'dur.

En uzun süre yaşanan coğrafi bölge sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında katılımcıların büyük oranda İç Anadolu Bölgesi (%37,7) ile Akdeniz Bölgesinde (%30,6) yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra sırasıyla Marmara bölgesi (%13,4), Karadeniz bölgesi (%4,9), Ege bölgesi (%4,6), Güneydoğu (%4,5) ve Doğu Anadolu (%4,2) Bölgeleri gelmektedir.

Siyasal kimlikler bakımından Milliyetçilik katılımcılar tarafından en fazla tercih edilen seçenek olmuştur (%26,4). Onu yakın bir oranla "Atatürkçülük" (%24,2) izlerken, "Muhafazakâr" seçeneğini işaretleyenlerin oranı %19,9 olmuştur. İslamcılık (%15,2) ve Sosyal Demokrat (%8,4) seçenekleri oransal olarak değerlendirmeye alınan diğer siyasal kimliklerdir. Katılımcıların %5,8'i ise "Diğer" seçeneği içerisinde değerlendirilebilecek kadar düşük frekanslarda ve birbirinden oldukça farklı siyasal kimliklere yakın olduklarını beyan etmiştir. Katılımcılardan 60 kişi (yaklaşık %9) ise bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Tablo 2. Muhafazakârlık algısı ölçeği faktör yüklemeleri

Size göre bir muhafazakâr...	Ort.	1.Faktör	2.Faktör	3.Faktör
1.Faktör: Değişime Kapalılık				
Yeniliklere Karşıdır	1,90	,836		
Çağdaş Değildir	1,92	,802		
Gericidir	1,73	,793		
Modernleşme Karşıtıdır	2,05	,752		
Farklı Görüşlere Tahammül Edemez	2,04	,752		
Değişime Kapalıdır	2,22	,740		
Laiklik Karşıtıdır	2,41	,661		
Teknolojiye Karşıdır	1,83	,660		
Otorite Yanlısıdır	2,47	,576		
Demokrat Değildir	2,53	,571		
2.Faktör: Milliyetçi İdeoloji				
Milliyetçidir	3,59		,789	
Devletçidir	3,83		,756	
Tarihini Önemser	4,05		,538	
Sağcıdır	3,29		,494	
3.Faktör: Dindarlık				
Dinine Bağlıdır	4,01			,701
Lüksten Kaçınır	3,06			,660
İyi Bir Müslümandır	3,49			,651
Aileyi Önemser	4,14			,453
Eigenvalue		5,753	2,598	2,373
Açıklanan Varyans		31,961	14,435	13,183
KMO Sampling Adequacy		0,916		
Bartlett's Test Of Sphericity		X ² : 6550,9	Sd: 150	P: ,000

Türkiye’de muhafazakârlık algısını ölçmek amacıyla hazırlanan ölçeğe faktör analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda ölçek ifadeleri Akın vd.’nin (2013) araştırmasında olduğu gibi üç faktör altında toplanmıştır (Bk. Tablo 2). Toplam varyansın %59,57’sini açıklayan ölçeğin (KMO) güvenilirlik değeri de (0,916) oldukça yüksektir. Analiz sonucunda ilk faktör altında “Yeniliklere Karşıdır, Çağdaş Değildir, Gericidir, Modernleşme Karşıtıdır, Farklı Görüşlere Tahammül Edemez, Değişime Kapalıdır, Laiklik Karşıtıdır, Teknolojiye Karşıdır, Otorite Yanlısıdır, Demokrat Değildir” ifadeleri toplanmış ve içeriğindeki ifadelerden dolayı bu faktöre “Değişime Kapalılık” adı verilmiştir. Bu faktördeki ifadelerin muhafazakarlığın olumsuz algılanmasına yol açacak ifadelerden oluştuğu görülmektedir (Akın vd., 2013: 156). Faktör altındaki maddelerin ortalamaları 1,73 ile 2,53 aralığındadır. Değişime kapalılık faktörünün katılımcıların büyük oranda onaylamadığı ifadelerden müteşekkil olduğu söylenebilir.

İkinci faktör altında toplanan ifadeler “Milliyetçidir, Devletçidir, Tarihini Önemser, Sağcıdır” ifadeleri olmuş ve bu faktöre “Milliyetçi İdeoloji” adı verilmiştir. Faktör altındaki ifadelerden “Sağcıdır” (Ort.3,29) ifadesi hariç diğer üç ifadenin de katılımcılar tarafından olumlanan ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Özellikle “Tarihini Önemser” ifadesi (Ort. 4,05) ölçeğin geneli içerisinde de en yüksek ortalamaya sahip ikinci ifadedir.

Üçüncü faktör ise “Dinine Bağlıdır, Lüksten Kaçınır, İyi Bir Müslümandır, Aileyi Önemser” ifadelerinden oluşan “Dindarlık” faktörüdür. Bu faktör altındaki ifadelerin katılımcıların yüksek oranda

katılımları ifadelerden olduğu görülmektedir. Ölçek içerisinde en yüksek ortalamaya sahip ifadeler bu faktör altında toplanmıştır. Bu anlamda katılımcıların algısında muhafazakârlık ile dindarlığın büyük oranda eşleştiği söylenebilir. Türkiye’de muhafazakârlığın dindarlık ile yakın ilişki içerisinde düşünülmesi genel bir durum olarak karşımıza çıkar. Batı siyasal literatüründe ateist muhafazakârların dahi olduğu düşünülürse siyasal bir kimlik olarak muhafazakârlığın batı siyasal geleneği ile farklılaştığı ifade edilmelidir. Bu noktada Türkiye’de dindar olmanın muhafazakâr olmanın asli unsuru olarak kabul edildiği ifade edilebilir.

“Değişime kapalılık” faktörünün cinsiyet değişkeni açısından analiz edilmesi amacıyla uygulanan t-Testi sonucunda cinsiyet bağımsız değişkeni bakımından gruplar arasında bir farklılık tespit edilmemiştir (t: ,327, sd: 577,838, p: ,744). Bu anlamda “Değişime Kapalılık” faktörü bakımından kadın ve erkek katılımcılar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ayrışma söz konusu değildir. Yine, yapılan varyans analizi sonucunda değişime kapalılık faktörü açısından katılımcıların eğitim düzeyi arasında bir farklılaşma tespit edilmemiştir (F: 2,376, p: ,069). Benzer şekilde ilk faktörde siyasal kimlik değişkeni bakımından da bir farklılaşma yoktur (F:1379, p: 0,230). Bu açıdan cinsiyet, eğitim düzeyi ve siyasal kimlik değişkenleri özelinde katılımcılarda “bir muhafazakârın genel anlamda değişime kapalı olduğuna yönelik bir algı farklılığının olmadığı” ifade edilebilir. Değişime kapalılık faktörünün genellikle bir muhafazakârın yeniliklere karşı olduğu, çağdaş olmadığı, gerici olduğu, modernleşme karşıtı olduğu, değişime kapalı olduğu, teknoloji karşıtı olduğu şeklindeki ifadelerden oluştuğu düşünüldüğünde, katılımcıların bu ifadeleri onaylama oranlarının yüksek olmaması dikkat çekmektedir. Bu sonuçlara göre katılımcıların analize konu değişkenler açısından birbirlerinden ayrışacak kadar farklı muhafazakârlık algılarına sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Aksine cinsiyet, eğitim düzeyi ve siyasal kimlik değişkenleri bakımından katılımcıların muhafazakârlık algılarında temel bir ortak yönün bulunduğu ifade edilebilir. Bu ortak yönün ise nispeten olumlu bir muhafazakârlık algısını işaret ettiği söylenebilir. Özellikle siyasal kimlik değişkeni açısından gruplar arasında bir farklılık olmaması, kendisini muhafazakâr olarak tanımlamayan ve hatta ideolojik olarak kendisini muhafazakârlara karşıt bir konuma yerleştirebileceğimiz katılımcıların dahi (örneğin kendisini Atatürkçü veya Sosyal Demokrat olarak tanımlayanlar) olumsuz bir muhafazakârlık algısı taşımadığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Tablo 3. Yaş grupları ile faktör 1 (değişime kapalılık) arasındaki ilişkinin anova analizi

Değişime Kapalılık (Faktör 1)				F: 4,547, p: ,011
Yaş grupları	N	Ort.	Std. Sp.	Çoklu Karşılaştırma (Tukey)
Z KUŞAĞI (21 yaş altı)	330	48,80	10,25	Y*, X*
Y KUŞAĞI (22-41 yaş)	288	50,75	9,81	Z*
X KUŞAĞI (42 yaş üstü)	119	51,48	9,31	Z*
Toplam	737	50,00	9,98	

* 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Analiz kapsamında değişime kapalılık faktörü açısından yaş grupları (kuşaklar) arasında farklılık tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 3). Yapılan varyans analizi sonucuna göre Z kuşağına mensup katılımcılar Y ve X kuşağındaki katılımcılardan farklılaşmıştır. Z kuşağı ilk faktör bakımından ortalaması en düşük kuşaktır. Bu açıdan “Değişime Kapalılık” faktörü altındaki ifadelerin daha çok olumsuz muhafazakârlık algılarına yönelik ifadeler olduğu hatırlanırsa, genç neslin muhafazakârlık algısının eski kuşaklara göre daha olumlu olduğu söylenebilir. Genç bireylerin muhafazakârlık hakkındaki algılarının birçok konuda olduğu gibi yaşlı bireylerden farklılaşmasında bireysel yaşam tecrübelerinin etkisi olabileceği gibi, ülkenin zamanla değişen siyasal atmosferinin, iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile artan sosyal etkileşimin, ideolojik veya dini konularda sahip olunan tutumların eski kuşaklara nazaran daha esnek olmasının etkisi bulunabilir.

Tablo 4. Gelir düzeyi ile faktör 1 (değişime kapalılık) arasındaki ilişkinin anova analizi

Değişime kapalılık (Faktör 1)				F: 2,516, p: ,040
Gelir düzeyi	N	Ort.	Std. Sp.	Çoklu Karşılaştırma (LSD)
3000 TL Altı	346	49,40	10,29	3000-5000 TL*
3000-5000 TL	131	52,38	10,53	3000 TL Altı*
5000-7500 TL	95	50,26	8,74	
7500-10000 TL	35	48,04	7,93	3000-5000 TL*
10000 TL Üstü	29	50,36	9,52	
Toplam	636	50,11	10,03	

* 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Değişime kapalılık faktörü ile gelir düzeyi değişkeni arasındaki ilişkinin tespiti amacıyla uygulanan varyans analizi sonucunda gruplar arasında farklılık tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4). Buna göre aylık geliri 3000 TL altı ve 7500-10.000 TL arası olan katılımcılar ile geliri 3000-5000 TL arası olan katılımcılar bu faktör bakımından farklılaşmaktadır. Bu faktör açısından ortalaması en yüksek grup 3000-5000 TL arası gelir grubudur. Dolayısıyla muhafazakârlık algısının en olumsuz olduğu grubun bu grup olduğu söylenebilir. Ancak grubun ortalamasının (52,38) “kararsızım” seçeneğine yakın bir değerde olduğu da ifade edilmelidir. İlk faktörde hayatın en uzun döneminin geçirildiği yerleşim yeri (F: 1244, p: 0,293) ile coğrafi bölge (F: 341, p: 0,915) değişkenleri bakımından da gruplar arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Yani “değişime kapalılık” faktörü açısından katılımcıların algılarında hayatlarını en uzun süre geçirdikleri yerleşim yeri ve coğrafi bölgeler bazında bir ayrışma gözlemlenmemiştir.

Tablo 5. Siyasal kimlik ile faktör-2 (milliyetçi ideoloji) arasındaki ilişkinin anova analizi

Milliyetçi İdeoloji (Faktör-2)				F: 13,216, p: ,000
Siyasal Kimlik	N	Ort.	Std. Sp.	Çoklu Karşılaştırma (Tamhane)
Muhafazakâr	135	52,22	9,15	Sosyal Dem.*, Diğer*
Milliyetçi	179	54,02	8,45	Atatürkçü*, İslamcı*, Sosyal Dem.*, Diğer*
Atatürkçü	164	49,18	9,90	Milliyetçi*, Diğer*
İslamcı	103	48,38	10,83	Milliyetçi*
Sosyal Demokrat	57	48,02	8,34	Muhafazakâr*, Milliyetçi*
Diğer	39	43,04	10,18	Muhafazakâr*, Milliyetçi*, Atatürkçü*
Toplam	677	50,49	9,85	

* 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

İkinci faktör (Milliyetçi İdeoloji) ile siyasal kimlik değişkeni arasındaki ilişkinin analizi amacıyla uygulanan varyans analizi sonucunda gruplar arasında farklılık tespit edilmiştir (Bk. Tablo 5). Bu faktör bakımından ortalaması en yüksek grup tahmin edilebileceği gibi “Milliyetçi”lerdir. Milliyetçilik, muhafazakârlık hariç diğer bütün siyasal kimliklerle farklılaşmaktadır. Bu faktörde ortalaması en düşük grup İslamcılar, Sosyal Demokratlar ve “Diğerleri” olmuştur. İslamcılar ve Sosyal Demokratların benzer bir ortalama değere sahip olmaları dikkat çekicidir. Diğer taraftan Muhafazakâr ve Milliyetçilerin birbirine yakın ve yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. İlk faktörde olduğu gibi cinsiyet

bağımsız değişkeni ile ikinci faktör arasında da bir farklılaşma tespit edilmemiştir (t: ,039, sd: 470,384, p: ,969). Benzer biçimde yaş grupları (kuşaklar) ile “Milliyetçi İdeoloji” faktörü arasında da bir farklılık ilişkisi tespit edilmemiştir (F:0,206, p: 0,814). “Milliyetçi İdeoloji” faktörü altında bir muhafazakâr “Milliyetçidir, Devletçidir, Tarihini Önemser, Sağcıdır” ifadelerine katılım oranları açısından kuşaklar arasında bir farklılık gözlemlenmemiştir. Bu açıdan katılımcılar için; özellikle muhafazakâr felsefenin ana bileşenlerinden olan tarihe ve geçmişe yapılan referansların önemi, güçlü ama denetlenmesi gereken bir devlet ideali, organik toplum tasavvuru ve düzen savunusu ile ilişkili olabilecek milliyetçi ideoloji ile eklenme süreçleri açısından bir muhafazakârın bu nitelikleri bünyesinde barındırdığına dair temel bir kanının olduğu ifade edilebilir. Çalışmamız açısından dikkate değer taraf ise kuşaklar arasında bu konuda bir algı farklılığına rastlanmamasıdır. Türkiye özelinde özellikle son yıllarda siyaset sahnesinde ortaya çıkan cumhur ittifakı kapsamında muhafazakâr ve milliyetçi öğelerin pratik siyasette birlikte hareket etmesi bu durumun nedeni olarak yorumlanabilir.

Tablo 6. Eğitim düzeyi ile faktör 2 (milliyetçi ideoloji) arasındaki ilişkinin anova analizi

Milliyetçi İdeoloji (Faktör 2)				F: 9,562, p: ,000
Eğitim düzeyi	N	Ort.	Std. Sp.	Çoklu Karşılaştırma (Tamhane)
İlköğretim	42	55,96	7,32	Üniversite*, Y.Lisans/Doktora*
Lise	90	51,94	10,32	Y.Lisans/Doktora*
Üniversite	489	49,68	9,60	İlköğretim*
Y.Lisans/Doktora	111	47,17	11,04	İlköğretim*, Lise*
Toplam	732	49,94	9,98	

* 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

İkinci faktör (Milliyetçi İdeoloji) ile Eğitim düzeyi değişkeni arasındaki ilişkinin analizi amacıyla uygulanan varyans analizi sonucunda gruplar arasında farklılık tespit edilmiştir (Bk. Tablo 6). Bu kapsamda ilköğretim düzeyi ile üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyleri birbirinden farklılaşmıştır. Bu faktör açısından en yüksek ortalama ilköğretim düzeyine aittir. En düşük ortalama ise Y.lisans/Doktora düzeyine aittir. Eğitim düzeyi arttıkça ikinci faktöre ait ortalama düşmektedir. Bu anlamda “Milliyetçi İdeoloji” algısının eğitim düzeyiyle birlikte değiştiği açıkça görülmektedir. Katılımcıların üniversite ve özellikle lisansüstü eğitimleri süresince milliyetçilik kavramı ile ilgili daha kapsamlı okumalar yapmış olma ihtimalleri bu algının değişmesinin temel nedeni olarak düşünülebilir. Bununla birlikte ilk faktörde olduğu gibi ikinci faktörde de hayatın en uzun döneminin geçirildiği yer (F: 1725, p: 0,161) ile coğrafi bölge (F: 2067, p: 0,055) değişkenleri açısından gruplar arasında bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 7. Siyasal kimlik ile faktör 3 (dindarlık) arasındaki ilişkinin anova analizi

Dindarlık (Faktör 3)				F: 22,333, p: ,000
Siyasal Kimlik	N	Ort.	Std. Sp.	Çoklu Karşılaştırma (Tamhane)
Muhafazakâr	135	54,05	9,22	Milliyetçi*, Atatürkçü*, Sosyal Dem.*
Milliyetçi	179	49,07	7,47	Muhafazakâr*, Atatürkçü*, İslamcı*
Atatürkçü	164	46,19	9,52	Muhafazakâr*, Milliyetçi*, İslamcı*
İslamcı	103	56,05	11,16	Milliyetçi*, Atatürkçü*, Sosyal Dem.*, Diğer*
Sosyal Demokrat	57	45,63	7,68	Muhafazakâr*, İslamcı*
Diğer	39	48,6655	12,5097	İslamcı*
Total	677	50,1212	10,0125	

* 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Üçüncü faktörün (Dindarlık) cinsiyet bağımsız değişkeni açısından analiz edilmesi amacıyla uygulanan t-Testi sonucunda gruplar arasında bir farklılık tespit edilmemiştir (t: ,180, sd: 456,121, p: ,857). Benzer biçimde dindarlık faktörü bakımından yaş grupları (kuşaklar) arasında da gruplar arası farklılık tespit edilmemiştir (F:2,373, p: ,094). Aynı şekilde eğitim düzeyi açısından gruplar arası bir farklılaşma da yoktur (F:1,472, p: ,221). Ancak yapılan varyans analizi sonucunda siyasal kimlik değişkeni bakımından gruplar arasında farklılık tespit edilmiştir (Bk. Tablo 7). Dindarlık faktörü bakımından en yüksek ortalama sırasıyla İslamcılara (56,05) ve muhafazakârlara (54,05) aittir. En düşük ortalama ise sosyal demokratlarıdır (45,63). “Milliyetçi İdeoloji” faktöründe benzeşen muhafazakâr ve milliyetçilerin, “Dindarlık” faktörü bakımından ayrışması dikkat çekicidir. Milliyetçi-muhafazakâr-dindar olarak tanımlanan sağ kanat siyasal kimliklerin araştırmamız bağlamında farklılaşma yaşadığı sonucuna varılabilir. Özellikle son dönem Türkiye siyasetine bakıldığında muhafazakâr-milliyetçi ideolojilerin ortaklığının (cumhur ittifaktı) bu yaklaşıma neden olduğu ifade edilebilir. Muhafazakâr ve milliyetçi siyasal kimlikler arasında dindarlık konusunda yaşanan ayrımın ise; yine son dönem Türkiye siyasetinde milliyetçi ideoloji altında yer alan partilerin bölünme yaşamasından kaynaklandığı düşünülebilir. İslamcılar ise “Dindarlık” faktörü altında muhafazakârlar hariç diğer bütün gruplarla farklılaşmaktadır. Siyasal kimlik değişkeninin Türkiye’de pek çok konuda olduğu gibi “dindarlık” algısı açısından da en güçlü farklılaşma etkeni olduğu açıkça görülmektedir.

Sonuç

Çalışmamızda, Akın vd.’nin (2013) yapmış oldukları araştırmada olduğu gibi muhafazakârlık algısı üç boyut altında açıklanmaktadır. Ancak söz konusu araştırmadan farklı olarak bu araştırmada faktör yüklemelerindeki sıra bakımından “Milliyetçi İdeoloji” faktörü ile “Dindarlık” faktörü yer değiştirmiştir. Ayrıca milliyetçi ideoloji ve dindarlık faktörleri açısından, siyasal kimliğin muhafazakârlık algısında öncelikle bir farklılaşma unsuru olduğu vurgulanmalıdır. Diğer taraftan aile, tarih ve din algısına ait ifadelerin en güçlü onaylanan ifadeler olduğu da araştırmamızın bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ifadelere ilişkin ortalamalar 4,0 ve üzeri değerler ile tanımlanmıştır. Bununla birlikte aile, tarih ve din algısına ilişkin ortalaması en yüksek olan ifade ise aile (ort: 4,14)’dir. Muhafazakârlığın ailenin asli unsuru olarak kabul edilmesi ve muhafazakâr ideolojide toplumun en küçük yapı taşı olarak aileye verilen önem araştırma bulgularımız ile uyumludur. Muhafazakâr düşünceye göre aile bireylere aidiyet duygusunun aktarılmasında önemli bir işleve sahiptir. Aidiyet duygusunun ailede aşılması; birlik, beraberlik duygularının da güçlendirilmesi ile ilintilidir. Bu açıdan düşünüldüğünde Türkiye’de genel kabule göre muhafazakâr bir aile yapısının güçlü olduğu vurgusu bağlamında; aile bağlarına verilen önem ve ailenin korunmasına yönelik çabalar muhafazakârlığın aile konusundaki yaklaşımı ile uyumludur.

Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre, Türkiye’de muhafazakâr kimlik bakımından; çağdaş olmama (Ort. 1,92), gericilik (Ort. 1,73), yenilik karşıtlığı (Ort. 1,90) ve teknoloji karşıtlığı (Ort. 1,83) algılarının çok güçlü olmadığı ifade edilebilir. Araştırma bulgularına göre katılımcılar söz konusu ifadelerle büyük oranda katılmamaktadır. Bu ifadelerin muhafazakârlık algısına ilişkin olumsuz bileşenler olduğu düşünülürse, Türkiye’de yaşayan bireylerde olumsuz bir muhafazakârlık algısının bulunmadığı söylenebilir. Araştırma verilerine göre dikkat çekici bir biçimde dindarlık ve milliyetçilik algısı açısından farklı düşünen siyasal kimlikler, değişime kapalılık algısı bakımından farklılaşmamaktadır. Bu açıdan Türkiye’de siyasal kimliği farklı olsa bile insanların genel olarak olumsuz bir muhafazakârlık algısına sahip olmadığını ifade edebiliriz. Bu duruma etki eden iki boyutun varlığını hesaba katabiliriz. İlk olarak farklı siyasal kimliğe sahip bireylerin özellikle ideolojik konular temelinde farklı fikirlere sahip olma eğilimi göstermiş olduğu söylenebilir. Bu bakımdan dindar olma algısı noktasında farklılaşan bireylerin, değişime kapalılık gibi daha çok toplumsal alana karşılık gelen bir ifadeyle aynılaşması bu duruma örnek verilebilir. Diğer bir ifadeyle; bir muhafazakârın dindar olmadığını düşünmek ile değişime kapalı olmadığını düşünmek arasında kategorik bir fark vardır. İkinci olarak özellikle son on yıl dikkate alındığında muhafazakâr kimliğin dönüşümü, değişimi arzu eden

yapısı, teknolojik yeniliklerin takibi gibi nitelikleri bünyesinde barındırması Türkiye genelinde dikkate değer bulunmuştur denilebilir.

Son olarak araştırma kapsamında kuşaklar arasında muhafazakârlık algısı bakımından farklılık olduğunu belirtmek gerekmektedir. Değişime kapalılık faktörüne Z kuşağı görece daha olumlu bakmaktadır. Diğer bir ifadeyle Z kuşağı muhafazakâr bir bireyin değişime kapalı olduğu ifadesine daha az katılmaktadır. Bu durum ise muhafazakâr bireylerin geçirmiş oldukları dönüşüm ile açıklanabilir. Özellikle üniversite öğrencilerinden oluşan Z kuşağı, aynı ortamı paylaştıkları ve muhafazakâr olduklarını düşündükleri arkadaşlarının günümüze ayak uydurma potansiyelleri gözlemlemiş olabilirler. Birlikte sosyal bir etkinlik yapabilme, teknolojiye hâkim olma gibi potansiyeller üzerinde bu tarz bir algı oluşmuş olabilir. Nitekim 1990'lı yıllardaki bir muhafazakâr ile günümüz muhafazakârının da sayılan potansiyeller bağlamında dönüşüm geçirdiği ifade edilebilir. Bu varsayımların araştırılması ise yeni bir araştırmanın kapısını aralama imkânına sahiptir.

Kaynakça

- Akın, M. H., Aydemir, M. ve Nacak, İ. (2013), Konya'nın muhafazakârlık algısı üzerine uygulamalı bir çalışma. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 9(36), 145-167.
- Beneton, P. (2011). *Muhafazakârlık*. C. Akalın (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Burke, E. (2016). *Fransa'daki devrim üzerine düşünceler*, O. Arslan (Çev.), 1. Baskı, Ankara: Kadim Yayınları.
- Coşkun, R., Altunışık R. ve Yıldırım E. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri-SPSS uygulamalı*, 9. Baskı, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Crumpacker, M. & Crumpacker, J.M. (2007). Succession planning and generational stereotypes: should hr consider age-based values and attitudes a relevant factor or a passing fad?. *Public Personnel Management*, 36 (4), 349-369.
- Çiğdem, A. (2006). Sunuş, Ahmet Çiğdem (Ed.), *Modern türkiye'de siyasi düşünce: muhafazakârlık*, Cilt: 5, 3. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karaarslan, F. (2016). 15 Temmuz Darbe Girişimi ve Muhafazakarlığın Türkiye Bağlamı-Türkiye'de Muhafazakarlığı Yeniden Düşünmek. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 13(49), 21-36.
- Mert, N. (2006). Muhafazakârlık ve Laiklik, A. Çiğdem (Ed.), *Modern türkiye'de siyasi düşünce: muhafazakârlık içinde* (ss.314-345), Cilt 5, 3. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları,
- Nisbet, R. (2007), *Muhafazakârlık, düş ve gerçek*, Ankara: Kadim Yayınları.
- Oakeshott, M. (2004). Muhafazakâr olmak üzerine, *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 1(1), 55-78.
- Özipek, B. B. (2004). *Muhafazakârlık: akıl, toplum, siyaset*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Suvanto, P. (1997). *Conservatism from french revolution to the 1890's*, Ipswich: Macmillan Press.
- Suveren, Y. (2014). Türkiye'deki sağ-muhafazakâr siyasetçilerin toplumsal ve kültürel eksenli muhafazakârlık algıları üzerine: bir alan çalışmasından notlar, *Mülkiye Dergisi*, 38(4), 5-40.
- Toprak, B. (2009). *Türkiye'de farklı olmak: din ve muhafazakârlık ekseninde ötekileştirilenler*, 1. Baskı, İstanbul: Metis Yayınları.
- Yılmaz, H. (2012), Türkiye'de Muhafazakârlık: Aile, Cinsellik, Din, *Açık Toplum Enstitüsü ve Boğaziçi Üniversitesi*, http://hakanyilmaz.info/yahoo_site_admin/assets/docs/OSI-2012-Muha-fazakârlık-2006-2012-Karsilastirmalar-Sunus-v04.279155522.pdf.
- Yılmaz, M. (2004). Türk muhafazakârlığının kültürel ve siyasi imkân ve sınırlılıkları. *Liberal Düşünce*, 9(34), 25-31.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı / Contribution rate statement of researchers: Birinci yazar /First author %50, İkinci yazar/Second author %50
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).

Extended Abstract

The most well-known meaning of conservatism is generally to preserve the old and to be against change. The second meaning of conservatism is more related to the political field. In this sense, conservatism refers to right-wing ideologies. Conservatism refers to opposition to those who advocate revolutionary ideas, reforms and modernizations in order to preserve traditional values. The French Revolution has led to the emergence of conservatism as an ideology. Conservatives have been favored prudent change in the face of sudden and drastic changes such as revolution. For this reason, the destructive dimension of the French revolution has been criticized by conservatives. The principles which form the basis of conservative ideology can be listed as follows; history, tradition, the idea of organic society, prudent change, family, property, religion, authority and prejudice against founding reason.

Although the emergence of conservatism as a political ideology in the studies dealing with conservatism dates back to the 19th century, it is stated that the conservative attitude emerged with the history of humanity. Discussions on the definition of conservatism are also usually based on the difference between its perception and reality. In this sense, the perception of conservatism shows different characteristics especially in societies which are far from Western intellectual and philosophical tradition. The debates on Conservatism in these societies were handled on the basis of its presence in the political arena, social life and its religious dimension. Conservatism debates have always been on the agenda in Turkey as well, with the strengthening of conservative politics and its coming to power in the last two decades. Conservatism in Turkey has developed differently from Western political thought. The main reason for this situation is that conservatism in Turkey lacks a philosophical basis. Conservatism in Turkey is perceived as directly related to religion. In this sense, the conservative person in Turkey corresponds to a general opinion with the perception of “person with religious sensitivities”.

This study has been prepared in order to determine and analyze the perception of conservatism in Turkey with specific dimensions. For this purpose; Analysis of the perception of conservatism in Turkey, especially according to political identity and age groups, has also been determined as the main targets. The research aims to determine the conservatism perceptions of people living in Turkey from specific aspects, was planned in the type of survey model, one of the quantitative research methods. Within the scope of this research, data were collected from a total of 737 people, 476 women and 261 men, who were reached by convenience sampling method throughout Turkey. In the research, a questionnaire form was used as a data collection tool and a scale developed to measure the perception of conservatism. Data were collected through electronic media (Whatsapp, Twitter, e-mail, etc.) in May and June of 2021. The collected data were interpreted through the SPSS-24 statistical analysis program.

As a result of the factor analysis, a total of three sub-dimensions was found: Inability to change, Nationalist ideology and Religiosity. The relationship between factors and variables was interpreted within the framework of the findings obtained from the t-Test and ANOVA analysis. According to the findings, Turkish people did not have a negative perception towards conservatism. Also, it was determined that the political identity variable caused a significant differentiation on the participants' perception of conservatism. In the analyzes within the scope of “nationalist ideology” and “religiosity” factors, the variable of political identity is a primary differentiation element in the perception of conservatism of the participants. However, political identities that think differently in terms of religiosity and nationalism perceptions do not differ in terms of “Inability to change” perception. In this respect, we can state that people in Turkey do not generally have a negative perception of conservatism, even if their political identity is different. In this respect, it can be said that there is a categorical difference between thinking that a conservative is not religious and that he is not closed to change. Secondly, especially in the last ten years, the transformation of conservative identity in Turkey, its structure that desires change, and the pursuit of technological innovations may have been found remarkable. Finally, there is a difference in the perception of conservatism between generations. In particular, the younger generation, called the Z generation, is less likely to agree with the idea that a conservative person is closed to change, unlike other generations. This situation can be explained by the transformation of conservative people. Especially the Z generation, which consists of university students, may have observed the potential to adapt to innovations of their friends, whom they share the same environment and think are conservative. It may have created such a perception on potentials such as being able to do a social activity together and mastering technology.